ІННОВАЦІЙНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ДРАЙВЕР РОЗМІНУВАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

INNOVATIVE FINANCING AS A DRIVER FOR DEMINING AND RESTORING UKRAINIAN TERRITORIES IN THE CONTEXT OF WAR AND POST-WAR ECONOMIC TRANSFORMATION

Представлена наукова робота розкриває інноваційні аспекти розмінування територій, постраждалих від російсько-українського збройного конфлікту, досліджені у парадигмі їх комплексного відновлення. Обґрунтовано важливість імплементації інноваційних механізмів до комплексу дій економічного характеру у сфері розмінування, розкрито роль інноваційного фінансування як важливої частини державної політики у сфері національної безпеки України. Проаналізовано сучасні тренди розвитку інноваційного фінансування, визначено його ключові компоненти («продукти»), досліджено доцільність їх впровадження в українську практику в умовах війни та повоєнної трансформації економічної системи України. Наголошено на необхідності впровадження інноваційних інструментів у практику розмінування територій України (спрямованих на результат) у кореляції з економічними, соціальними та екологічними заходами на засадах сталості.

Ключові слова: *інноваційне фінансування, механізми, розмінування, економічна складова, відновлення, території.*

The scientific article goes on to demonstrate the importance of implementing innovative mechanisms into a set of economic measures in the field of demining, and the role of innovative financing as an important part of state policy in the field of national security of Ukraine. The purpose of the present article is to study the role of innovative financing in the process of demining and further restoration of the territories of Ukraine in the conditions of armed conflict and post-war economic transformation. The article employs a range of cognitive methods, encompassing dialectical and hermeneutic philosophical approaches, alongside doctrinal frameworks and general scientific methods of cognition, such as analysis and synthesis, and systemic approaches. The primary conclusions of the research are as follows: firstly, there is an inconsistency between traditional sources of financing and current development trends; secondly, innovative financing is identified as a key approach to demining territories, with the process being focused on the result rather than the process, as is currently the case; thirdly, there is an emphasis on the need for intensified research in the field of innovative financing, primarily by states with significant areas of mined territories (including Ukraine), in order to accelerate the clearance of cities, villages, settlements and territorial communities as a whole and to plan their restoration. The present study identifies an insufficient level of achievement of the practical goals in demining of the Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine for the near future (by 2028). The results, which are of the most practical importance, include ways to implement in Ukrainian practice only those innovative approaches and products that will ensure a close link between demining and sustainable development, with a view to accelerating the socio-economic recovery of demined territories. It is recommended that Ukrainian authorities focus on the implementation of innovative tools in the context of rational land use by placing greater emphasis on ensuring physical safety for users, restoring the social, economic and environmental potential of cleared land plots, and ensuring correlation between demining measures and the provisions of local economic development programmes.

Key words: *innovative financing, mechanisms, demining, economic component, restoration, territories*

УДК 332.14:330.131.5+623.67

DOI: https://doi.org/10.32782/dees.19-25

Рогозян Ю.С.[1]
д.е.н., старший дослідник,
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України»

Rohozian Yuliia
State Organization “V. Mamutov Institute of Economic ang Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”

Постановка проблеми. В умовах повномасштабного російського вторгнення та невизначеного терміну закінчення активних бойових дій, важливого значення набувають питання, пов’язані із забезпеченням і підвищенням ефективності розмінування, яке постає основою для подальшого відновлення соціально-економічного потенціалу територій. Представниками органів державної влади та місцевого самоврядування України, науковцями та експертами міжнародних і вітчизняних організацій все частіше підкреслюється важливість імплементації економічного інструментарію у процес безпосередньо розмінування територій, яке відбувається в рамках реалізації державної політики у сфері національної безпеки. Розробка та втілення в життя дієвих інструментів економічного характеру сприятимуть формуванню міцного безпекового фундаменту та пришвидшенню розмінування постраждалих від війни територій, а особливу роль у даному процесі, окрім компенсаторних механізмів, зможуть зіграти сучасні інструменти інноваційного спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційній складовій розмінування присвятили свої наукові праці деякі закордонні вчені: наприклад, Р. Еванс, М. Болд, Л. Нельсон і Т. Темпл [1] на прикладі кейсу Зімбабве запропонували інноваційний підхід до збору та аналізу оперативних даних у частині проведення польових досліджень у сфері протимінної діяльності. Крім

[1] ORCID: https://orcid.org/0000-0001-5325-4213

цього, набирають обертів наукові дослідження в частині впровадження інноваційних механізмів і підходів у практику розмінування, що підтверджують Д. Пейн, К. Воллен та К. Лугран у своїй нещодавній праці [2], а також Р Колінз, Л. Фрегнір та Р. Дульче, які зосередили увагу на важливості розвитку інноваційних технологій для сфери розмінування та подальшого відновлення територій у пост-конфліктному періоді [3].

Серед українського наукового контенту виділяються роботи, пов'язані із тими чи іншими економічними та інноваційними аспектами розмінування територій. В. Задорожній, М. Файфура, В. Цегельник, до прикладу, досліджують розмінування через низку сучасних викликів і потреб на прикладі постраждалих територій [4], де інноваційна складова грає значну роль. І. Заблодська та І. Літвінова дослідили соціально-економічну ефективність поширення інновацій у соціально-економічних системах різного рівня, в тому числі тих, що функціонують в умовах невизначеності (як наприклад, українські території у воєнний період) [5], а команда вчених на чолі з Т. Гуцул аналізує світовий досвід розмінування територій та формування його вартості крізь призму економічної ефективності [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Позитивно оцінюючи теоретико-прикладний бекграунд у сфері дослідження розмінування з інноваційної точки зору, варто зазначити про те, що подібні дослідження в Україні знаходяться на початковому етапі й лише набирають обертів. Дані аргументи зумовлюють необхідність посилення наукових досліджень в частині кореляції економічних підходів до розмінування територій та їх подальшого відновлення.

Ключовим елементом економічної архітектоніки протимінної діяльності сьогодні постає інноваційне фінансування, яке в сучасному світі набирає обертів та досліджується в якості драйверу розмінування, основи для розвитку системи глобальної безпеки. Імплементація механізмів інноваційного фінансування в українську практику, у свою чергу, сприятиме формуванню економічного та соціального підґрунтя для відновлення українських територій, постраждалих від повномасштабного російського вторгнення та оновленню світового порядку денного у вказаній сфері. Дані аргументи формують передумови для проведення досліджень у частині розкриття інноваційних підходів до економічної складової розмінування територій України як важливої частини державної політики у сфері національної безпеки.

Постановка завдання. Метою роботи постає дослідження ролі інноваційного фінансування у процесі розмінування та подальшого відновлення територій України в умовах збройного конфлікту та повоєнної трансформації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація багатьох міжнародних проектів у призмі протимінної діяльності України сформувала розуміння про те, що традиційні підходи до їх реалізації вже не забезпечують нових потреб суспільства. У вказаному контексті фахівці міжнародного фонду HALO Trust у 2021 році запропонували суспільству дослідження, де наголосили на важливості розвитку інноваційного фінансування, його важливості в системі забезпечення національної безпеки, а також впровадження загалом у протимінну діяльність, однак чіткого визначення такого виду фінансування представлено не було. Дане дослідження знайшло своє продовження у спеціальному звіті, складеному для України спеціалістами UNDP у співпраці з Міністерством економіки України (з 22 липня 2025 року – Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, далі – Мінекономіки). Згідно вказаного дослідження, інноваційне фінансування протимінної діяльності – це ініціативи, які використовують фінансові механізми для спрямування державних і приватних коштів на протимінну діяльність, щоб допомогти скоротити розрив у фінансуванні і доповнити існуючі механізми фінансування таким чином, щоб сприяти справедливості, стійкості, ефективності та результативності [7].

Досліджуючи вказану дефініцію більш детально, варто додати, що в цілому така форма фінансування представляє собою пул механізмів та методів забезпечення заходів стратегічного та операційного характеру у рамках протимінної діяльності. Так, проаналізувавши міжнародний досвід щодо розмінування можна дійти висновку, що лише одна з країн має практичний досвід втілення інноваційного фінансування по відношенню до реалізації заходів з розмінування: Афганістан, для якого представниками міжнародної спільноти було розроблено дві моделі впровадження вказаного процесу, які наразі розглядаються і для України. Мова йде про фінансування результатів розвитку та результатів стабілізації у сфері протимінної діяльності. Відмінними рисами запропонованих моделей фінансування є чітка орієнтація на результати (а не на процес, як було раніше), а також на формування та реалізацію вимірюваних показників результативності протимінної діяльності у кореляції з процесами досягнення сталого розвитку через соціально-економічну стабілізацію розмінованих територій, що, у свою чергу, сприятиме зміцненню миру. Дані моделі, а також підходи до інноваційного фінансування, запропоновані ще двом країнам (Анголі та Камбоджі), потребують подальших досліджень у цій сфері, однак є цілком зрозумілим той факт, що інноваційне фінансування чітко пов'язується не лише безпосередньо з розмінуванням, але й зі сталим розвитком. Разом з тим, не зрозумілими залишаються механізми

інтеграції інноваційного фінансування у парадигму комплексного відновлення українських територій, яка наразі активно розвивається в нашій країні. Логічно припустити, що реалізація вказаних моделей фінансування потребує прийняття відповідних змін нормативно-правового характеру, а також розробку інституційного підґрунтя та забезпечення розмінування територій у нових фінансових умовах. Реалізація таких механізмів без належного соціально-економічного обґрунтування в умовах війни сприятиме посиленню соціальної та політичної напруги, а також знижуватиме рівень довіри до вказаних нововведень.

З метою пом'якшення вказаних ризиків експерти UNDP у своєму дослідженні щодо техніко-економічного обґрунтування посилення фінансування протимінної діяльності рекомендують вищевказані моделі інноваційного фінансування імплементувати в нормативно-правову, економічну, безпекову та інші ключові сфери державної політики України через два компонента, які вони називають «продуктами»:

Продукт 1: Тематичні облігації, прив'язані до сталого розвитку, що поєднують фінансування розмінування з переходом до сталого сільського господарства.

Продукт 2: Державно-приватне партнерство, орієнтоване на результат (далі – ДППР), що поєднує фінансування розмінування з розвитком відновлюваної енергетики (сонячної) [7].

Використання першого варіанту пов'язано з випуском урядом нашої країни спеціальних облігацій, спрямованих на фінансування саме протимінної діяльності у широкому розумінні та заходів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку у вказаній сфері. Прикладом для такого підходу може стати проект, який включатиме заходи щодо розмінування земель сільськогосподарського призначення та, одночасно, щодо відновлення їх соціально-економічного потенціалу. У подібному варіанті пропонується спрямовувати 50% надходжень від облігацій на протимінну діяльність, а 50% – на заходи зі сталого розвитку, що, за переконанням міжнародних експертів, зможе окупити більший обсяг фінансування за рахунок впровадження спеціального збору за розмінування.

У другому варіанті Україні пропонується спрямовувати сили на забезпечення державно-приватного партнерства, але лише за умови зміщення його акценту саме на результат, що й виступає новацією у порівнянні з існуючими механізмами фінансування у сфері розмінування, орієнтованими на процес. Прогнозується, що застосування такого продукту інноваційного фінансування як ДППР зможе забезпечити кореляційний зв'язок між протимінною діяльністю в цілому та діяльністю приватного сектору економіки в частині реалізації проектів, спрямованих на відновлення та реконструкцію України, а це, у свою чергу, матиме позитивний вплив на забезпечення державної політики у сфері національної безпеки. Важливо відзначити будівництво сонячної електростанції як яскравий приклад використання вказаного інноваційного продукту, де представники приватного сектору економіки зможуть інвестувати кошти саме в розмінування земельної ділянки, обраної для будівництва, отримуючи при цьому окремі пільги та стимули економічного характеру від українського уряду разом з оплатою результатів роботи міжнародними донорами. Частину доходу, отриманого від продажу сонячної енергії приватною компанією, уряд України зможе відшкодувати за рахунок спеціального збору за розмінування для фінансування додаткових заходів у сфері протимінної діяльності.

У представленому науковому дослідженні варто звернути увагу на той факт, що обидва варіанти передбачають впровадження спеціального збору за розмінування територій, що може стати каталізатором для наростання ще більшої напруги у суспільстві, особливо у період продовження активних бойових дій. Навіть деталізована інформаційна кампанія щодо реалізації того чи іншого проекту та отримання потенційної соціально-економічної та екологічної вигоди на рівні місцевого самоврядування сприятиме пом'якшенню вказаного ризику лише опосередковано через те, що територіальні громади вимушені виживати в умовах війни (особливо, прикордонні), а нові податкові зобов'язання, ймовірно, зустрінуть опір місцевого населення.

Також слід наголосити на тому, що у вищевказаному документі не вказано чітких механізмів (зокрема, економічного характеру) для обрання операторів з розмінування, що зможуть долучитися до інноваційного фінансування в обох вказаних випадках, а також партнерів з кола приватних інвесторів. Це може утворювати певні ризики, пов'язані із ефективністю та результативністю розмінування або затягуванням відповідних дій, які у свою чергу, можуть штучно завищити рівень фінансування та відтермінувати питання, пов'язані з відновленням постраждалих територій. У такому випадку представникам органів державної влади та науково-експертного середовища рекомендується розробити чіткі механізми економічного характеру, здатні забезпечити ефективність та належну якість очищення територій від вибухонебезпечних предметів. Також важливо передбачити моніторинг реалізації таких проектів та оцінити їх вплив на стан комплексного відновлення українських територій відповідними фаховими експертами, оплата діяльності яких також може залежати саме від їх результатів (як у випадку з операторами та представниками приватного сектору економіки), що сприятиме формуванню додаткової

мотивації для забезпечення ефективності реалізації проектів.

Серед ключових ризиків впровадження вказаних продуктів інноваційного фінансування виступає й непередбачуване зростання витрат безпосередньо в процесі реалізації проекту. Непередбачуваність та певна невизначеність у питаннях тривалості активних бойових дій на території нашої держави може значно ускладнити діяльність як уряду України, так і представникам приватного сектору економіки, а також операторам з розмінування та міжнародним партнерам. Додатково необхідно підготувати нормативно-правове підґрунтя для забезпечення ключових принципів реалізації проекту щодо прозорості оплати учасникам проекту (визначити чіткі механізми), а також ефективності в питанні розподілу витрат за іншими статтями проекту, що може підкріплюватися застосуванням штрафних санкцій у разі їх порушення.

Сучасні світові тенденції фінансування екстраполюються на рівень держав, де Україна виступає майданчиком для впровадження передових технологій та інструментів. У продовження аналізу концепції інноваційного фінансування варто приділити увагу й окремим аспектам реалізації реформи управління публічними інвестиціями, в рамках якої влітку 2025 року урядом України було вперше затверджено Середньостроковий план пріоритетних публічних інвестицій держави на 2026–2028 роки. Положення даного документу визначають перелік галузей і пріоритетних напрямів для інвестування найближчими роками, а також орієнтовний обсяг їх фінансування. Зазначається, що домінантний акцент зроблено на напрямах енергоефективності, кліматичної адаптації, гендерної рівності та безбар'єрності, натомість питання, пов'язані з протимінною діяльністю та, розмінуванням, зокрема, не висвітлюються.

На противагу вищезазначеному, порядок розроблення та моніторингу реалізації середньострокового плану пріоритетних публічних інвестицій держави, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2025 р. № 294, у рамках виконання якого було розроблено вказаний План, містить перелік галузей для публічного інвестування, де все ж таки протимінна діяльність займає одне з основних місць, що координується Мінекономіки [8].

Серед напрямів, визначених для публічного інвестування, визначено й той, що належить до протимінної діяльності, а саме: створення системи пріоритезації забруднених територій, що підлягають гуманітарному розмінуванню, відповідно до їх економічної, соціальної, безпекової важливості. При цьому реалізовувати відповідні заходи у даному напрямі передбачається через інноваційний інструмент – платформу GRIT, створену в рамках пілотного проекту з пріоритезації територій для проведення гуманітарного розмінування, який реалізовувався на прикладі Харківської області. Розробники зазначають, що у платформу інтегровано набори даних, що розкривають інформацію про конкретний регіон і мають важливе значення для розмінування територій, зокрема про наявність і стан ґрунтів, економічну активність в регіоні, стан об'єктів соціальної інфраструктури, кількість людей, що мешкають у громадах тощо [9].

Серед цільових індикаторів реалізації вищевказаного інноваційного напряму у контексті розмінування у плані зазначено лише ті, що стосуються кількісних показників охоплення областей аналізом на основі GRIT [10]. Тобто середньостроковий план пріоритетних публічних інвестицій у найближчі 3 роки передбачає лише роботу зі вказаною платформою, про жодні кореляції з інноваційними продуктами, рекомендованими міжнародними експертами (облігації й ДППР) та інноваційним фінансуванням загалом у безпековій сфері не зазначається, хоча даний процес є довготривалим і складним, тому не доцільно очікувати швидких результатів. Втім, викликає занепокоєння той факт, що у галузі протимінної діяльності план не передбачає досягнення більш практичних цілей до 2028 року в частині економічного супроводу безпосередньо очищення територій від вибухонебезпечних предметів і повернення їх у безпечне користування громадам, що могло би розглядатися як один з економічних драйверів їх комплексного відновлення. Передбачається лише пріоритезація забруднених територій, яка формує думку про реалізацію даного комплексу дій мінімум через 3 роки, що значно відтерміновує відновлення територій на місцях і країни в цілому.

Таким чином, розкриття ролі інноваційного фінансування у призмі розмінування обґрунтовує необхідність проведення окремих наукових досліджень в частині нормативно-правового забезпечення інноваційних моделей і продуктів, запропонованих Україні міжнародними експертами, прогнозованої оцінки економічної ефективності їх імплементації в систему управління державною політикою у сфері національної безпеки, розробці моделей імплементації інноваційного фінансування у систему комплексного відновлення територій, а, головне – доцільності впровадження таких кардинальних змін у воєнний період.

Висновки. Обґрунтовано, що традиційні джерела фінансування проектів, присвячених розмінуванню територій, вже не відповідають сучасним тенденціям розвитку, оскільки орієнтуються (здебільшого) на процес, а не на результат. Підтверджуючи їх вагомість, аргументовано необхідність проведення окремих науково-прикладених досліджень у сфері інноваційного фінансування державами зі значними обсягами замінованих

територій (перш за все, Україною), оскільки такий вид фінансування зможе додатково посилити традиційні джерела за наявності чіткого переліку вимірних результатів. Крім того, рекомендується розглядати ті інноваційні підходи до фінансування, що забезпечать тісний зв'язок між розмінуванням та сталим розвитком, оскільки лише в такому випадку можна говорити про прискорення соціально-економічного відновлення розмінованих міст, сіл, селищ і територіальних громад в цілому, та планування їх подальшого розвитку.

Автором приділено посилену увагу положенням Середньострокового плану пріоритетних публічних інвестицій Мінекономіки, який у найближчі 3 роки передбачає роботу у сфері розмінування з платформою GRIT. Зроблено висновок про відсутність інших заходів, запланованих до 2028 року, пов'язаних з інноваційними продуктами, рекомендованими міжнародними експертами (облігації та державно-приватне партнерство, спрямоване на результат), що викликає занепокоєння через недостатній рівень досягнення більш практичних цілей у найближчий перспективі в частині імплементації економічних драйверів розмінування та комплексного відновлення територій.

Результати дослідження дозволяють підсумувати, що фінансування та реалізація заходів у сфері розмінування на засадах інноваційності та сталості, спрямовані саме на результат, можуть стати запорукою успішного поєднання різних стейкхолдерів на міжнародному, національному та локальному рівнях, сприяючи відновленню постраждалих територій. Реалізація інноваційних інструментів може посилити позитивні зміни всередині країни в контексті раціонального землекористування шляхом посилення акценту на забезпеченні фізичної безпеки для користувачів, відновленні соціального, економічного й екологічного потенціалу очищених земельних ділянок, а також за умови кореляції між заходами з розмінування та положеннями місцевих програм економічного розвитку територій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Evans R., Bold M., Nelson L., Temple T. Innovative clearance data model for demining operational data collection: Insights from field trials in Zimbabwe. *Heliyon.* 2024. Vol. 10. Is. 23, e40538. DOI: https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e40538.

2. Payne D., Wallen C., Loughran C. Innovative Finance for Mine Action: Needs and Potential Solutions. *The Journal of Conventional Weapons Destruction.* 2024. Vol. 28. Is. 3. Art. 5. URL: https://commons.lib.jmu.edu/cisr-journal/vol28/iss3/5 (дата звернення 11.08.2025).

3. Collins R., Fragniere L., Dulce R. M. Advancements in Mine Action: Enhancing Remote Reporting and Analysis Through Innovative Technologies. *The Journal of Conventional Weapons Destruction.* 2024. Vol. 28. Is. 3, Art. 7. URL: https://commons.lib.jmu.edu/cisr-journal/vol28/iss3/7 (дата звернення 20.08.2025).

4. Задорожний, В., Файфура, М., Цегельник, В. Виклики і потреби України під час розмінування територій, що постраждали від війни у 2022 році. *Молодий вчений.* 2023. №1 (113). С. 10–13. DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-1-113-3.

5. Zablodska I., Rohozian Yu., Litvinova I. Socio-economic efficiency of distribution the innovative diffusion in the different developed socio-economic systems/countries. Transformation of economy, finance and management in modern conditions: scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. P. 37–57. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-220-3-2.

6. Гуцул Т., Мирончук К., Ткач В., Кобзей М. Економічна ефективність і пріоритетність розмінування територій: світовий досвід. *Український журнал прикладної економіки та техніки.* 2023. №2. С. 308–313. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-44 .

7. Enhancing Mine Action Finance in Ukraine: Feasibility Report. UNDP : website. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-10/undp-enhancing-mine-action-finance-ukraine-summary-ua.pdf (дата звернення 18.08.2025)

8. Про затвердження Порядку розроблення та моніторингу реалізації середньострокового плану пріоритетних публічних інвестицій держави: Постанова Каб. Міністрів України від 28.02.2025 № 294. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2025-п#Text (дата звернення: 22.08.2025).

9. Українські розробники створили платформу для пріоритезації в гуманітарному розмінуванні. УкрІнформ: веб-сайт. URL: https://www.google.com/amp/s/www.ukrinform.ua/amp/rubric-society/3988346-ukrainski-rozrobniki-stvorili-platformu-dla-prioritezacii-v-gumanitarnomu-rozminuvanni.html (дата звернення 11.08.2025)

10. Про затвердження Середньострокового плану пріоритетних публічних інвестицій держави на 2026–2028 роки: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 02.07.2025 № 671-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2025-р#Text (дата звернення: 22.08.2025).

REFERENCES:

1. Evans R., Bold M., Nelson L., Temple T. (2024) Innovative clearance data model for demining operational data collection: Insights from field trials in Zimbabwe. *Heliyon,* vol. 10(23), e40538. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e40538.

2. Payne D., Wallen C., Loughran C. (2024) Innovative Finance for Mine Action: Needs and Potential Solutions. *The Journal of Conventional Weapons Destruction,* vol. 28(3), art. 5. Available at: https://commons.lib.jmu.edu/cisr-journal/vol28/iss3/5 (accessed August 11, 2025)

3. Collins R., Fragniere L., Dulce R. M. (2024) Advancements in Mine Action: Enhancing Remote Reporting and Analysis Through Innovative Technologies. *The Journal of Conventional Weapons Destruction,* vol. 28(3), art. 7. Available at: https://commons.lib.jmu.edu/cisr-journal/vol28/iss3/7 (accessed August 20, 2025)\

4. Zadorozhny, V., Fayfura, M., Tsehelnyk, V. (2023) Vyklyky i potreby Ukrainy pid chas rozminuvannia terytorii, shcho postrazhdaly vid viiny u 2022 rotsi. [Challenges and needs of Ukraine during the demining of territories affected by the war in 2022]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, vol. 1(113), pp. 10–13. DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-1-113-3.

5. Zablodska I., Rohozian Yu., Litvinova I. (2022) Socio-economic efficiency of distribution the innovative diffusion in the different developed socio-economic systems/countries. In Transformation of economy, finance and management in modern conditions: scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, pp. 37–57. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-220-3-2.

6. Hutsul T., Myronchuk K., Tkach V., Kobzey M. (2023) Ekonomichna efektyvnist i priorytetnist rozminuvannia terytorii: svitovyi dosvid [Economic efficiency and priority of demining territories: global experience]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 2, pp. 308–313. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-44.

7. Enhancing Mine Action Finance in Ukraine: Feasibility Report. UNDP. Available at: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-10/undp-enhancing-mine-action-finance-ukraine-summary-ua.pdf (accessed August 18, 2025).

8. Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia ta monitorynhu realizatsii serednostrokovoho planu priorytetnykh publichnykh investytsii derzhavy: Postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 28.02.2025 № 294 [On approval of the Procedure for developing and monitoring the implementation of the medium-term plan of priority public investments of the state: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 28 February 2025 No. 294]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2025-п#Text (accessed August 22, 2025)

9. Ukrainski rozrobnyky stvoryly platformu dlia priorytezatsii v humanitarnomu rozminuvanni. UkrInform [Ukrainian developers have created a platform for prioritising humanitarian demining. UkrInform]. Available at: https://www.google.com/amp/s/www.ukrinform.ua/amp/rubric-society/3988346-ukrainski-rozrobniki-stvorili-platformu-dla-prioritezacii-v-gumanitarnomu-rozminuvanni.html (accessed August 11, 2025).

10. Pro zatverdzhennia Serednostrokovoho planu priorytetnykh publichnykh investytsii derzhavy na 2026–2028 roky : Rozporiadzh. Kab. Ministriv Ukrainy vid 02.07.2025 № 671-r [On approval of the Medium-Term Plan of Priority Public Investments of the State for 2026–2028: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 02.07.2025 No. 671-r]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2025-p#Text (accessed August 22, 2025).